

Leen Braspenning: 'Ik wil tegenwicht bieden aan kortzichtigheid'

Met de prijswinnende voorstelling DISCO PIGS wist theatermaakster en beeldend kunstenaar Leen Braspenning de aandacht op zich te vestigen. Een moeizame jeugd in een piepklein Vlaams dorp bleek een dankbare voedingsbodem voor schurend theater over het minder fortuinlijke deel van de samenleving. 'Ik vind het erg belangrijk verhalen te vertellen uit werelden die wij alleen van de buitenkant kennen.'

Door Oscar Kocken

Voor Leen Braspenning (1980) was het geen keuze, maar een noodzaak: ze moest en zou theater maken. Maar probeer dat nu eens aan je ouders uit te leggen, wanneer zij beiden menen dat kunst niet meer moet zijn dan een hobby – een opvatting die bovendien werd gehuldigd door alle inwoners van Sint-Lenaarts, het dorp waar zij opgroeide tussen haar zesendertig neven en nichten en waar haar familie generatie op generatie werkzaam was in het boerenbedrijf. Haar vader brak de traditie door te gaan werken in de bouw, zijzelf zou het uiteindelijk nog bonter maken en als net afgestudeerde, veelbelovende theatermaker de Jacques de Leeuw Toptalentprijs (10.000 euro) en de Dioraphte Stimuleringsprijs (7.500 euro) in de wacht slepen. Inmiddels voert ze vergevorderde gesprekken met Productiehuis Brabant en Over 't IJ, is ze verze-kerd van een plek op Festival Cement en trekt haar voorstelling DISCO PIGS in januari langs de Nederlandse theaters in de serie BLIND DATE.

Een jonge vrouw met opvallend sprekende ogen zit verscholen achter een grote kop café-au-lait in een Antwerpse bakkerswinkel. Op de achtergrond klinkt pianospel van Satie en het personeel loopt af en aan met verse croissants en geperst fruit. De omgeving ademt een warmte die bepaald een contrast vormt met het werk van de jonge regisseur: voorstellingen die doorgaans plaatsvinden in grote, kille loodsen, waar de kou ook in de botten van de toeschouwer trekt. Verhalen over ontheemde tieners die zich afsluiten voor de buitenwereld in DISCO PIGS, een dochter die haar moeder uit de prostitutie sleurt in MAMADEERN, de bewoners van een appartementsblok die ieder voor zich worstelen met opgelegde idealen in DEKALOOG. Het zijn stuk voor stuk geschiedenissen van mensen die zich in hun situatie niet thuis voelen, verwoede pogingen ondernemen zich te schikken naar hun lot of er juist alles aan doen om daarin verandering te brengen. En al is het psychologie van de koude grond, wellicht schuilt juist daar het autobiografische element in het werk van Braspenning.

'Ik durf best te beweren dat ik daar niet heel gelukkig was,' vertelt ze terugkijkend op haar jeugd in het piepkleine dorp. 'Hoewel ik er geboren ben, bleef ik er altijd een vreemde. Ik liep niet in de pas en daarvoor had men bijzonder weinig begrip. Het enige wat ik leuk vond was theater, maar het was ondenkbaar dat ik daarvan mijn beroep zou maken. Ik durfde daar zelfs niet over te beginnen tegen mijn ouders. Uit fascinatie voor de politiserie HETERDAAD deed ik uiteindelijk maar toelatings-examen voor de Rijkswacht, waar ik werd aangenomen en in een kazerne moest. Daar werd ik getraind en gedruild en na twee weken was het tijd om officieel trouw te beloven aan Koning Albert. Dat was het moment waarop ik me afvroeg waar ik in hemelsnaam mee bezig was. Dit was duidelijk niet de weg: ik moest hoe dan ook verder in de kunst.'

Alle vastberadenheid ten spijt, het ouderlijk gezag bleef een struikelblok. Als compromis kondigde ze aan naar Gent te gaan, voor een opleiding Beeldende Kunst. 'Docenten op mijn middelbare school hadden mijn ouders verteld dat ik daar aanleg voor had, bovendien maakte ik dan tenminste iets concreets, iets dat ze konden vastpakken.'

De kennismaking met de grote stad pakte goed uit. 'Eenmaal in Gent viel me al gauw op dat er

warempel meer mensen waren zoals ik. Blijkbaar was ik helemaal niet zo'n rare. De enige reden waarom ik ooit vreemd was, was omdat anderen mij niet begrepen.' Het leverde veel rust op in haar hoofd, maar dat Gent haar begreep, wilde nog niet zeggen dat zij Gent ook begreep: op een dag viel haar oog op twee agenten die een geboeide verdachte begeleidden en ondertussen vrolijk keuvelen over hun vakantieplannen. Haar verontwaardiging over dit incident is nog steeds een dankbaar voorbeeld van wat haar drijft. 'Ik zag daar twee heel verschillende werelden die zich volledig voor elkaar hadden afgesloten. Dat had zich zo ver doorgezet dat die agenten niet meer leken te beseffen dat zij te maken hadden met een mens. Elke vorm van respect ontbrak, elke compassie, elke interesse in de situatie van de ander.' Het leidde tot haar afstudeerproject WACHTEN, waarvoor zij levensgrote beelden in de wachtruimte van het gerechtsgebouw plaatste, om de juristen en bewakers eraan te herinneren dat het draaide om levende mensen.

'Voor mijn gevoel was ik toen halverwege. Nu moest ik verder naar een theateropleiding, want ik wilde mijn ensceneringen met acteurs gaan maken. Het probleem was dat ik geen geld meer had. De enige oplossing was een deeltijdstudie, zodat ik erbij kon werken.' Dit deed haar in Nederland belanden bij de opleiding Docent Drama. 'Ik meende dat die studie breed genoeg was om regisseur te worden,' zegt ze, 'maar dat bleek bij nader inzien niet het geval. Aan het eind van elk jaar vertelden de docenten mij: "Leen, dit is niet de juiste opleiding voor jou." Ze hadden gelijk, ik had gewoon naar een regieacademie moeten gaan. Van de andere kant: het inhoudelijke aspect van scenografie had ik al grotendeels geleerd bij mijn vorige opleiding. Voor mij als regisseur is het heel waardevol dat ik juist mijn didactische kant heb kunnen ontwikkelen. Dat geeft handvatten om mijn acteurs precies daar te krijgen waar ik hen hebben wil.'

Rauw en strak

Haar studie bekostigde ze met een baantje in de gevangenis, waar ze een artistiek atelier oprichtte en de creatieve begeleiding van delinquenten op zich nam. 'Drugverslaafden, belastingontduikers, verkrachters, allemaal kwamen ze langs. Het artistieke hoogtepunt kwam van iemand die speciaal voor mij alle naakten uit de Playboy natekende. Enfin, hem kon ik dan vertellen over schaduw en lichtval.'

Opnieuw kwam ze zo in aanraking met het minder fortuinlijke deel van de samenleving en raakte ze betrokken bij mensen die in de publieke opinie *flat characters* zijn. Het was van grote invloed. 'Ik vind het erg belangrijk verhalen te vertellen uit werelden die wij alleen van de buitenkant kennen,' vertelt ze. 'DISCO PIGS gaat over jongeren die in hun agressie ver over de schreef gaan. Op het eerste gezicht is het moeilijk daarvoor begrip op te brengen, maar dat maakt het des te belangrijker hun verhaal te vertellen. Tijdens mijn vooronderzoek merkte ik hoe dicht kwetsbaarheid en agressie bij elkaar liggen. Ik vroeg een jongetje van een jaar of veertien wat het ergste was wat hij ooit had meegemaakt en hij noemde toen de scheiding van zijn ouders. Op de achtergrond werd gevochten, er hing een heel heftige spanning, maar wat hij zei was oprecht. Die dubbelheid wil ik met DISCO PIGS tonen. Het

is mijn poging tegenwicht te bieden aan de veel te eenvoudige kortzichtigheid. Op basis van een oppervlakkig krantenbericht durft men een hele groep af te serveren. Dat stoort mij echt. Je kunt je afvragen hoeveel onze medemens ons werkelijk interesseert en in hoeverre wij vergevingsgezind zijn.

'In DEKALOOG stelde ik die kwestie aan de orde door te onderzoeken of elke overtreding van de maatschappelijke regels daadwerkelijk fout is. In de daarop volgende voorstelling MAMADEERN vertelde ik over een meisje dat er alles aan doet haar moeder uit de prostitutie te halen. Ik duik bij het vooronderzoek in die wereld, ik maak foto's, stel vragen en sta vervolgens telkens versteld van mijn eigen beperkte kennis. Ook ik zit vol vooroordelen, gevoed door de media waarin alles snel, aantrekkelijk en dus kortzichtig moet zijn. Het gevolg is dat mensen aan de rand van de samenleving een etiket krijgen opgeplakt en zo steeds meer terzijde worden geschoven. Vergeet niet: voor een mens bestaat geen zwaardere straf dan zijn functie te verliezen, niet meer nodig zijn, buitenspel te worden gezet. Ik ben erg gedreven om dat door verdieping en begrip te voorkomen.'

Om dat begrip wederzijds te maken is het natuurlijk wel zaak dat een zo breed mogelijk publiek met haar voorstellingen in aanraking komt. 'Ik heb het altijd interessant gevonden mijn werk een dialoog te laten aangaan met de omgeving. Met beeldende kunst is dat relatief eenvoudig: een sculptuur kan zomaar ergens in de openbare ruimte opduiken en toevallige toeschouwers op een ander spoor zetten. Dat is ook waarom ik zo graag op locatie werk. Ik plaatste ooit foto's van broze bejaarden in een mannenkleedruimte, waar normaliter naakte dames hangen. Dat leverde een heel mooie spanning op. Ook hield ik een expositie in de oude pastorie van mijn dorp. Normaal zou dat publiek niet zo gauw naar zo iets kunstzinnigs gaan, maar ze wilden dat gewoon allemaal wel eens van binnen zien. Mijn tentoonstelling bood die kans en ze kwamen massaal. Iets soortgelijks valt natuurlijk te bereiken met theater op locatie, maar nieuw publiek werven is dan toch heel wat moeizamer. Mocht er één reden zijn om ooit weer terug te keren naar de beeldende kunst, dan is het daarom.'

Na een kleine aarzeling: 'Alhoewel, ik raakte daar wel heel erg verzeild in een stroming die slechts kunst maakte om de kunst. Daar werd ik echt helemaal gek van. Omdat ik uit de beeldende kunst kom, denken mensen misschien dat ik hoofdzakelijk experimenteer, dat ik plotloze performances maak, dat voor mij vorm boven inhoud gaat. Maar dat is nu precies waar ik niet van hou. Ik wil iets vertellen, dat is de basis, pas later komt de vraag hoe dat dan moet. Dat neemt niet weg dat ik mij met mijn achtergrond absoluut bewust ben van een herkenbare stijl: binnen mijn verhalen leidt de inhoud tot een decor dat altijd gespeend is van enige warmte. Het moet rauw en strak zijn. Ongezeilig. Weet je waarom? Ik vind dat het menselijke daar zo mooi in uitkomt: hoe kil de omgeving ook is, het enige waar warmte doorheen stroomt is de mens.'

DISCO PIGS

Blind Date - nieuwe theatermakers on tour
tournee 8 t/m 29 januari 2009
www.tin.nl/blinddate